

OPAS TYÖKYVYTTÖMYYS- ELÄKKEEN HAKIJALLE 2017

SISÄLLYSLUETTELO

Miksi työkyvyttömyyseläkettä ei myönnetty?	2
Työeläkelainsäädäntö päätöksenteon perustana	2
Lääketieteelliset selvitykset päätöksenteossa	2
Eläkeratkaisuun vaikuttavat sosiaaliset seikat.....	2
Hoitavan lääkärin ja eläkeyhtiön asiantuntijalääkärin roolit työkyvyttömyyden arvioinnissa	3
Ammatillinen kuntoutus työssä jatkamisen tukikeinona	3
Miten toimia, kun työkyvyttömyyseläkehakemus on hylätty?.....	3
Muutoksenhaku.....	4
Muutoksenhakuasteet	4
Muutoksenhaun vaiheet.....	4

MIKSI TYÖKYVYTTÖMYYS- ELÄKETTÄ EI MYÖNNETTY?

Tämän oppaan tarkoitus on antaa lisätietoa työkyvyttömyyseläkehakemuksen hylkäämisen yleisimmistä syistä sekä ohjeet mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten.

TYÖELÄKELAINSÄÄDÄNTÖ PÄÄTÖKSENTEON PERUSTANA

Työkyvyttömyyseläkeratkaisut perustuvat työeläkelainsäädäntöön. Lisäksi työkyvyttömyyseläkeratkaisuja ohjaa vakiintunut ratkaisukäytäntö, joka perustuu muutoksenhakuasteiden ratkaisuihin.

Työeläkelainsäädännön mukaan työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, että eläkkeenhakijan työkyvyn voidaan arvioida heikentyneen sairauden, vian tai vamman vuoksi vähintään kahdella viidesosalla yhtäjaksoisesti ainakin vuoden ajan. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään, jos työkyky on heikentynyt vähintään kolmella viidesosalla. Jos työkyky on heikentynyt tätä vähemmän, mutta kuitenkin vähintään kahdella viidesosalla, myönnetään osatyökyvyttömyyseläke, joka on puolet täydestä eläkkeestä.

Työkyvyn heikentymistä arvioitaessa otetaan huomioon hakijan jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja sellaisella saatavissa olevalla työllä, jota hänen voidaan kohtuudella edellyttää tekevän. Tällöin otetaan huomioon myös hakijan koulutus, aikaisempi toiminta, ikä, asuinpaikka ja muut näihin rinnastettavat seikat.

LÄÄKETIETEELLISET SELVITYKSET PÄÄTÖKSENTEOSSA

Työkyvyttömyyseläkkeen hakijaa hoitanut lääkäri laatii eläkkeen hakemista varten tarvittavan lääkärinlausunnon, jossa kuvataan hakijan sairaushistoria, hänelle tehtyjen tutkimusten löydökset sekä potilaan toiminnallinen tila.

Eläkeyhtiön työkyvyttömyyseläkeratkaisu perustuu lääketieteellisissä tutkimuksissa todettuihin sairauslöydöksiin ja niiden arviointiin. Ratkaisevaa on todettujen sairauksien, vikojen tai vammojen aiheuttama toimintakyvyn heikkeneminen ja sen aiheuttamat rajoitteet hakijan omassa työssä tai muissa sellaisissa töissä, joita hänen voidaan kohtuudella edellyttää tekevän.

Pelkät iänmukaiset muutokset hakijan terveydentilassa eivät ole riittäviä työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisen perusteita. Myöskään kipu, erilaiset muut oireet tai päihderippuvuus sellaisenaan ilman merkittäviä poikkeavia tutkimuslöydöksiä eivät riitä eläkkeen myöntämiseen.

Esimerkkejä päätöksenteosta

• Esimerkki 1

50-vuotias eläkkeenhakija kärsii fibromyalgiasta. Lisäksi hänen selässään on todettu iänmukaisia kulumamuutoksia. Fibromyalgialle ovat tyypillisiä paikkaa vaihtavat lihas- ja sidekudосkivut. Fibromyalgiaa ei pidetä riittävänä työkyvyttömyyseläkkeen myöntöperusteena, koska siihen ei liity työkyvyttömyyttä aiheuttavia elinmuutoksia. Hakijan selässä todetut kumat eivät puolestaan ole sairauteen viittaavia löydöksiä, vaan luonnollisia iän mukanaan tuomia muutoksia.

Hakijalla on kipuoireilua, mutta työkyvyttömyyseläkettä ei ole voitu myöntää, koska merkittäviä poikkeavia sairauslöydöksiä ei ole tutkimuksissa todettu.

• Esimerkki 2

Eläkkeenhakija on 30-vuotias toimistosihiteeri, jolla esiintyy masennusoireita, kuten mielialan laskua ja unihäiriöitä. Hänellä on perhehuolia, taloudellisia ongelmia ja työhön liittyvää stressiä. Hakijalla ei ole tutkimuksissa todettu vaikeaan psykiatriseen sairauteen viittaavaa, kuten psykoottisuutta tai itsetuhoisuutta. Masennusta on pidetty lähinnä kuormittavasta elämäntilanteesta johtuvana ja hoidoksi on aloitettu mielialalääkitys.

Hakijan on arvioitu kykenevän toimistosihiteerin työhönsä, koska masennus ei ole vaikea-asteista ja oireita voidaan lisäksi asianmukaisella hoidolla lievittää. Työkyvyttömyyseläkettä ei näin ollen ole voitu myöntää.

ELÄKERATKAISUUN VAIKUTTAVAT SOSIAALISET SEIKAT

Alle 60-vuotiaiden eläkkeenhakijoiden kohdalla työkyvyttömyysmäärittelmä ei yksityisellä sektorilla ole tehtävä- eikä työpaikkasidonnainen. Työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen ei siis riitä se, että hakija on tullut työkyvyttömäksi omaan työhönsä, vaan työkyvyn arvioinnissa on otettava huomioon myös hakijan mahdollisuudet tehdä muuta terveydentilalleen sopivaa työtä.

Hakijan jäljellä olevaa työkykyä arvioitaessa otetaan huomioon myös muita kuin lääketieteellisiä seikkoja, kuten hakijan koulutus, työhistoria, ikä ja asuinpaikka. Mitä monipuolisempi koulutus ja työhistoria hakijalla on, sitä paremmat mahdollisuudet hänellä on siirtyä uusiin tehtäviin. Sopivan työn saatavuutta arvioitaessa ei edellytetä, että sopiva työpaikka olisi juuri sillä hetkellä asuinpaikkakunnalla avoinna. Riittää, että työmarkkinoilla ylipäätään on saatavissa hakijan työkyvylle sopivaa työtä. Ainakin nuoren henkilön voidaan yleensä edellyttää ottavan sopivaa työtä vastaan asuinpaikkakuntansa tai lähiseudun ulkopuoleltakin.

60 vuotta täyttäneiden hakijoiden työkyvyttömyyseläkeoikeutta arvioitaessa painotetaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta eli arvioidaan hakijan jäljellä olevaa työkykyä suhteessa hänen omaan työhönsä. Työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta painotetaan silloin, kun hakijalla on pit-

kä työura ja työn aiheuttama rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä ikääntymiseen liittyvät tekijät yhdessä sairauden, vian tai vamman kanssa tekevät työn jatkamisen kohtuuttomaksi.

Esimerkki hakijan iän vaikutuksesta eläkeratkaisuun:

• Esimerkki 1

Eläkkeenhakija A on 35-vuotias varastomies, joka ei selkäsairautensa vuoksi enää kykene omaan työhönsä. Hänellä on kuitenkin arvioitu olevan vielä työkykyä jäljellä muihin, selkää vähemmän kuormittaviin töihin. Työkyvyttömyyseläkettä ei sen vuoksi ole voitu myöntää. Työeläkekuntoutuksen edellytysten on hakijan kohdalla todettu täyttyvän ja hänelle on tarjottu mahdollisuutta siirtyä eläkelaitoksen tukeman työkokeilun avulla uuteen, terveydentilalleen paremmin sopivaan työhön. Työkokeilun ajalta maksetaan kuntoutusrahaa.

• Esimerkki 2

Eläkkeenhakija B on 61-vuotias lähihoitaja, joka ei tuki- ja liikuntaelinsairauksiensa vuoksi enää selviydy fyysisesti kuormittavassa työssään. Työ on myös psyykkisesti rasittavaa kiireisen työtahdin ja epä-säännöllisten työaikojen takia.

Hakijalla on pitkä työura takanaan ja hän on täyttänyt 60 vuotta. Hänen kohdallaan painotetaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta eli arvioidaan hänen työkykyään suhteessa hänen omaan ammattiinsa. Hakija on sairautensa sekä työn aiheuttaman rasittuneisuuden ja kuluneisuuden vuoksi arvioitu työkyvyttömäksi omaan lähihoitajan ammattiinsa. Näin ollen hänellä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen.

HOITAVAN LÄÄKÄRIN JA ELÄKEYHTIÖN ASiantuntija-LÄÄKÄRIN ROOLIT TYÖKYVYTTÖ-MYYDEN ARVIOINNISSA

Hakijan oikeutta työkyvyttömyyseläkkeeseen ei koskaan ratkaista pelkästään hoitavan lääkärin kirjoittaman lausunnon perusteella, vaan eläkeratkaisu perustuu kokonaisarvioon, jossa otetaan huomioon muitakin kuin lääketieteellisiä seikkoja. Työkyvyttömyyseläkkeen hakijoiden yhdenvertainen kohtelu edellyttää lisäksi yhdenmukaista ratkaisukäytäntöä. Tämän vuoksi hoitavan lääkärin arvio hakijan oikeudesta työkyvyttömyyseläkkeeseen ei ole eläkeyhtiötä sitova.

Eläkeyhtiön asiantuntijalääkärin tehtävänä on tehdä vakuutuslääketieteellisestä näkökulmasta kokonaisarvio hakijan työeläkelakien mukaisesta työkyvyn heikkenemisestä ja jäljellä olevasta kyvystä hankkia itselleen ansiotuloja.

Asiantuntijalääkärin tehtävä on myös suhteuttaa yksittäistapaus kokonaisuuteen ja yleiseen ratkaisukäytäntöön. Koska eläkehakemuksen ratkaisu perustuu kokonaisuutensa, osallistuu päätöksentekoon aina yksi tai useampi asiantuntijalääkäri sekä muita asiantuntijoita, kuten lakimiehiä ja eläkeratkaisijoita. Valtaosalle työkyvyttömyyseläkkeen hakijoista myönnetään eläke.

AMMATILLINEN KUNTOUTUS TYÖSSÄ JATKAMISEN TUKIKEINONA

Usein työkyvyttömyyseläkehakemuksen hylkääminen johdetaan siitä, että hakijan arvioidaan sairaudestaan huolimatta kykenevän jäljellä olevan työkykynsä turvin jatkamaan työelämässä, tarvittaessa ammatillisen kuntoutuksen avulla. Kuntoutus on aina ensisijainen vaihtoehto eläkkeeseen nähden. Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on kuntouttaa työkyvyttömyyden uhkaama henkilö joko entiseen työhönsä tai täysin uuteen tehtävään, jossa henkilö voisi toimia sairaudestaan huolimatta.

Ammatillisen kuntoutuksen keinoja ovat:

- työkokeilu, kun arvioidaan uuden työn sopivuutta, vaihdetaan työtehtävää tai kun tarvitaan tukea työhönpaluuissa pitkän sairausloman jälkeen
- työkokeilu tai työhön valmennus uusien työtehtävien oppimiseksi
- lisä- tai täydennyskoulutusta tai ammatillista uudeleenkoulutusta, jotta saadaan valmiuksia hakeutua terveydentilalle sopivaan uuteen työhön
- yrittäjille tuki elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen.

Kuntoutuksen edellytykset ovat:

- alle 63 vuoden ikä
- vakiintuneisuus työelämässä
- lähivuosina uhka joutua työkyvyttömäksi
- ansioita tulee olla vähintään 34 910,29 euroa vuoden 2017 tasossa hakemusta edeltäneen viiden vuoden aikana
- hakijalla ei oikeutta ammatilliseen kuntoutukseen tapaturma- tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustuen jatkoa haettaessa, arvioidaan aina samalla myös oikeus työeläkekuntoutukseen. Jos työkyvyttömyyseläkkeen hakijalla on oikeus työeläkekuntoutukseen ja se on ajankohtaista, työkyvyttömyyseläkepäättökseen saamisen jälkeen annetaan ilman erillistä hakemista ammatillisen kuntoutuksen ennakkopäätös. Ennakkopäätös on voimassa 9 kuukautta tarkoituksenmukaisen ammatillisen kuntoutussuunnitelman laadintaa varten.

Jos työeläkekuntoutuksen edellytykset eivät täyty, voi kuntoutusta hakea Kelasta tai työvoimatoimistosta.

MITEN TOIMIA, KUN TYÖKYVYTTÖ-MYYSELÄKEHAKEMUS ON HYLÄTTY?

Lisätietoja eläkeratkaisusta antaa tarvittaessa eläkeratkaisija, jonka yhteystiedot ovat päätöksessä. Päätökseen tyytymättömän voi hakea siihen muutosta valittamalla kirjallisesti.

Jos työsuhte on edelleen voimassa, kannattaa ottaa yhteyttä omaan esimieheen, työterveyshuoltoon tai henkilöstöhallinnon edustajaan ja arvioida yhdessä heidän kanssaan työssä jatkamisen mahdollisuuksia. Mikäli työnantajalla ei ole tarjota työkykyä vastaavaa työtä tai työsuhte on päättynyt, kannattaa mahdollisimman pian ilmoittaa-

tua työvoimatoimistoon työnhakijaksi. Jos entiseen työhön palaaminen ei ole mahdollista, kannattaa selvittää myös ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuudet.

Tietoa työttömyysetuuksista saa omasta työttömyyskassasta tai Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta. Toimeentulotukiasioissa neuvoo oleskelukunnan sosiaalitoimisto.

MUUTOKSENHAKU

Eläkepäätökseen tyytymätön voi hakea siihen muutosta. Valituksen oltava perillä viimeistään 30. päivänä siitä, kun hakija sai tiedon eläkepäätöksestä. Eläkepäätöksen katsotaan tulleen hakijan tietoon viimeistään seitsemäntenä päivänä päätöksen postituspäivästä.

Valituksen määräaika on ehdoton, joten on tärkeää, että valituskirjelmä on toimitettu ajoissa. Lisäselvitystä asiassa voi toimittaa myös myöhemmin. Valitusasian käsittely muutoksenhakuasteissa on maksutonta.

Valitus voi olla mikä tahansa vapaamuotoinen asiakirja, josta selviää tyytymättömyys annettua päätöstä kohtaan. Muutoksenhakijan tulee kuitenkin allekirjoittaa valitusasiakirja. Hakija voi halutessaan käyttää asiamiestä valitusasian hoitamiseen.

Jos eläkeyhtiö suostuu muutoksenhakijan kaikkiin vaatimuksiin, se voi itse oikaista päätöksensä. Ellei eläkeyhtiö voi oikaista päätöstään täysin hakijan vaatimalla tavalla, se toimittaa lausuntonsa ja valitusasiakirjat muutoksenhakuasteen käsiteltäväksi.

Hakija voi toimittaa lisäselvitystä asiassa sen ollessa vireillä muutoksenhakuasteessa. Tällöin eläkeyhtiö antaa muutoksenhakuasteelle oman lisälausuntonsa ja lähettää sen tiedoksi myös hakijalle. Päätöksen asiassa antaa muutoksenhakuaste.

MUUTOKSENHAKUASTEET

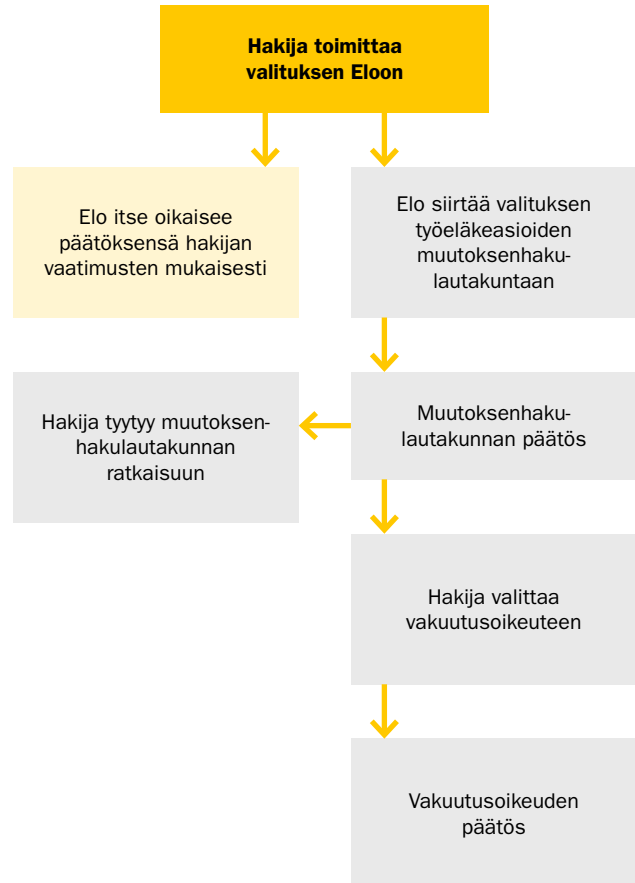
Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta on eläkeyhtiöistä riippumaton ensimmäinen muutoksenhakuaste työeläketurvaa koskevissa asioissa. Sen toimintaa ohjaa laki työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta. Muutoksenhakulautakunnan jäsenet nimittää valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esityksestä. Edustettuina ovat vakuutuslääketieteen asiantuntijat, työeläkeasioihin perehtyneet lakimiehet ja työnantajien, työntekijöiden, yrittäjien sekä maatalousyrittäjien etuja valvovat järjestöt.

Vakuutus oikeus

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksestä hakija voi valittaa vakuutus oikeuteen. Vakuutus oikeuden toiminta on säännelty vakuutus oikeus laissa. Vakuutus oikeuden päätös on lopullinen eikä siitä voi valittaa.

Muutoksenhaun vaiheet

Lisätietoja

- www.tyoelake.fi
- www.tyoelakelakipalvelu.etk.fi
- www.etk.fi
- www.telk.fi
- www.oikeus.fi/vakuutus-oikeus

ELON ELÄKEPALVELUT

- Ammatillinen kuntoutus, puh. 020 694 723
- Muutoksenhakuun liittyvät asiat, puh. 020 694 705
- Työkyvyttömyys- ja kuntoutustukiasiat, puh. 020 694 721

www.elo.fi

Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo
Ömsesidiga Arbetspensionsförsäkringsbolaget Elo

Postiosoite/postadress 00041 ELO
www.elo.fi

Käyntiosoite/besöksadress
Revontulentie 7, 02100 Espoo
Norrskensvägen 7, 02100 Esbo
Puhelin/telefon 020 703 50
Faksi/fax 020 703 5100